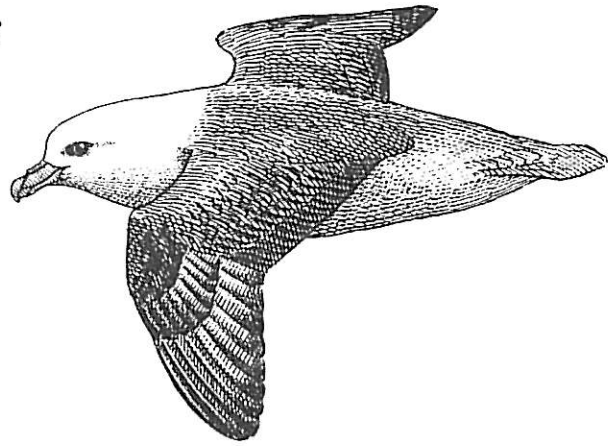


Havhest *Fulmarus glacialis*



Global utbredelse

Havhesten er en havfugl knyttet til de nordlige og kalde farvann. Den hekker fra de nordkanadiske øyer via Grønland og Island til Svalbard og Novaya Zemlja. Videre langs Norges kyster sør til Storbritannia og Bretagne. I det nordlige Stillehav forekommer en annen underart. En nærstående art *F. glacialisoides* opptrer i sørlige farvann ved Antarktis. Havhesten er tradisjonelt ansett for å opptre i to atskilte fargefaser, en lys og en mørk. Overgangsfaser forekommer imidlertid også. De mørke dominerer i høyarktiske farvann. Langs Norges kyst dominerer de lyse.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Havhesten er en typisk koloniruger som i Norge først og fremst har etablert seg som hekkefugl i og nær fuglefjell og sjøfuglkolonier. Dette forklarer den spredte forekomsten i Norge, jf Tabell 3.

Havhesten forsvaret et lite territorium rundt reirplassen, koloniene er derfor nokså glisne. Ofte er det flere meter mellom parene (1-5 m). Reiret plasseres rett på bakken, på stein- eller torvunderlag. Helst foretrekker den å hekke på klippeavsatser, der den enkelt kan komme på vingene ved å kaste seg ut. Når det oppstår knapphet på hekkeplasser, er det eksempler på at reiret kan plasseres i ruiner og steingjerder. Hekker vanligvis nær havet, men kan plassere reiret i betydelig avstand fra sjøen og høyt oppe i fjellssidene.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Havhesten hekket for første gang i Norge fra ca. 1920. Arten har hatt en bemerkelsesverdig spredning og bestandsøkning de siste 250 årene. Den spredte seg opprinnelig fra Island på 1750-tallet til Storbritannia, der det nå hekker over 300.000 par (Sharrock 1976). Ekspansjonen i Norge pågår trolig ennå både mhp. antall par og nye hekkelokaliteter. Fuglefjellet Runde i Møre og Romsdal var det første stedet arten hekket hos oss. I 1921 ble det funnet ca. 50-100 par her. I dag teller denne kolonien ca. 5000 par. Etter 1940 etablerte den seg også på Røst i Nordland. Den har siden spredt seg til andre kolonier både i Nord- og Sør-Norge, slik at den norske bestanden nå teller totalt ca. 7000 par. Havhesten er også en svært tallrik hekkefugl på Jan Mayen, Bjørnøya og Spitsbergen. Selv om havhesten kan spytte ned f.eks. en angripende hønsehauk, er predasjon fra ulike arter rovfugl og ravn tilsynelatende den viktigste begrensende faktor hos oss. I Møre og Romsdal rapporteres det f.eks. om svært lav eller ingen hekkesuksess i de mindre koloniene som en følge av slik predasjon. De store koloniene ser derimot ut til å klare seg bedre pga. bedre beskyttelse i det store antallet sjøfugl der (A.O. Folkestad pers. medd.).

Flere teorier er satt fram for å forklare økningen og spredningen i bestanden. Fisher (1952) pekte på at oppstarten av hvalfangst og etter hvert det kommersielle trålfiske i de nordlige farvann ga havhesten en ny og nær ubegrenset matkilde. Salomonsen (1965) hevder imidlertid at en genetisk forandring gjorde havhesten i stand til å utnytte en ledig næringsnisje, nemlig makroplanktonet på det åpne havet.

Hekkebiologi

I løpet av april er hekkekolonien fullt besatt og fuglene hevder territorier. Havhesten hekker vanligvis fra 7 (6-12) års alder. Den oppsøker også gjerne kolonien flere sesonger før den hekker for første gang. Det er ukjent om parene holder sammen for livet. Fuglene forsvaret hissig reirplassen mot artsfrender og andre. Tidlig i hekketiden knyttes parbåndet sterkere ved kakling, nebbklapping og ved å seremonielt nikke og riste på hodet mot hverandre. Etter at rugingen starter sees paret sjelden samtidig ved reiret, de avløser hverandre raskt og uten videre seremonier. Fugler som ikke legger egg, eller som har hatt et mislykket forsøk kan «ruge» i et par uker på det tomme reiret før de forlater kolonien.

Havhesten legger 1 egg i begynnelsen av mai, som ruges i 50 dager. Ungen blir flygedyktig etter ca. 45 dager. I hekketiden er det kjent at foreldrene kan foreta næringssøk opptil 320 km fra hekkekolonien. Ca. 45% av eggene knuses eller går tapt til predatorer (Cramp 1977). Ringmerking viser at havhesten kan oppnå en høy alder. Av 236 ringmerkingsgjenfunn var gjennomsnittsalderen 16 år, den eldste var 17 år (Bauer & Glutz von Blotzheim 1966). Det er antatt at havhesten kan bli inntil 50 år (Fisher 1952).

Trekkforhold

Etter hekketiden sprer havhesten seg i de tempererte og subarktiske farvann. I godværsperioder om vinteren kan havhesten besøke kolonien så tidlig som fra årsskiftet. Selv på Svalbard kommer de første fuglene til kolonien for kortere eller lengre perioder fra februar-mars.

Øystein R. Størkersen

Tabell 3. Kjente hekkeplasser for havhest i Norge med antall hekkende par tidlig på 1990-tallet.

Finnmark¹⁾	Bondøy 10; Gjesværstappen 30-50;
Nordland²⁾	Bleiksøy 10-15; Røst 300-500; Værøy 10;
Møre og Romsdal³⁾	Nerlandsøy 100-200; Runde ca. 5000; Godøy 20-30; Erkna 500 par; Mølnes ca. 20; Løvsøy maks. 50; Haramsøy 30; Skuløy 20; Riste få par
Sogn og Fjordane⁴⁾	Einevarden 80-100; Klovningen 10-20; Stallbrekka <10; Veststeinen 1-3 (1992); Urter ca. 75; Utsira ca. 20
Rogaland⁵⁾	Ferkingstadøyene ca. 250; Kjør 1; Foksteinane 61

Kilder: Pers. medd.: 1) K-B. Strann, 2) T. Anker-Nilssen, 3) A.O. Folkestad, 4) G. Godø, 5) i Folkedal m.fl. (1989).

Havhest *Fulmarus glacialis*



23 ● Konstatert hekking

1 ● Sannsynlig hekking

11 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

